

Esimitt. krtto 50/12.3.1986

M

SUOMUSSALMI AITTOHIETA

77701904

Kivikautisen asuinpaikan

koekaivaus

Helena Taskinen 1985

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
KOEKAIVAUSPAIKAN ESITTELY	1
OTE PERUSKARTASTA	2
ALUEEN TOPOGRAFIA	3
ALUEEN KOEKAIVAUUS	3
YHTEENVETO	4
LUETTELO NEGATIIVEISTA	5
LUETTELO DIAPOSITIIVEISTA	5
KOEKUOPPIEN VAAITUSLUKULUETTELO	6-8
VALOKUVIA	9
YLEISKARTTA 1:1000 A3	10
VAAITUSKARTTA 1:1000 A3	11
YKSITYISKOHTAKARTTA MAHDOLLISESTA	
ASUMUKSENPOHJAN LIESIKIVEYKSESTÄ 1:10 A4	12
PINTAPROFIILIVAAITUSKARTTA	
MAHDOLLISESTA ASUMUKSENPOHJASTA A4	13
FOSFAATTINÄYTEKARTTA 1:1000 A3 (kopio)	14

LIITE: Fosforianalyysi

SUOMUSSALMI AITTOHIETA

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 1985

Kunta: Suomussalmi

Kylä: Kirkonkylä Ämmänsaari

Tila: Rautatiealue RN:o 26:5

Maanomistaja 1985: Valtion Rautatiet

Oulun ratapiiri

PL 1

90101 OULU

Sijainti: Peruskartta 4422 08 PESIÖNLAHTI - 4422 07 ÄMMÄNSAARI (1973)

koordinaatit: x = 7199 88

y = 447 76

z = n. 199

Kertomukseen liittyvät löydöt: KM 23054:1-65. n:o 65 fosfaattinäytteitä (Diar. 26.11.1985)

Suomussalmen Aittohiedalta aikaisemmin tulleet löydöt: KM 14227:1-3, KM 14842, 19883:1-2, 19987, 20389:1-2, 20853:1-3 ja 21036:1-2.

Aikaisemmat tutkimukset: M. Huurre, 1957, tarkastus (KM 14227:1-3)

M. Huurre, 1960, tarkastus (KM 14842)

M. Huurre, 1978, tarkastus (KM 20389:1-3)

M. Huurre, 1980, tarkastus (KM 20853:1-3)

M. Huurre, 1981, tarkastus (KM 21036:1-2)

Asuinpaikka on mainittu Suomussalmen muinaisjäänösluettelossa numerolla 4.

Kertomukseen liittyvät kartat: peruskarttaote A4 s. 2

yleiskartta 1:1000 A4 s. 10

(yleiskartta liittyy Kiviniemen ja Oilolan koekaivausten yleiskarttoihin 1985)

vaaituskartta 1:1000 A3 s. 11

Kertomukseen liittyvät negatiivit: ff. 63539-42, joista kuvat ovat sivulla 9.

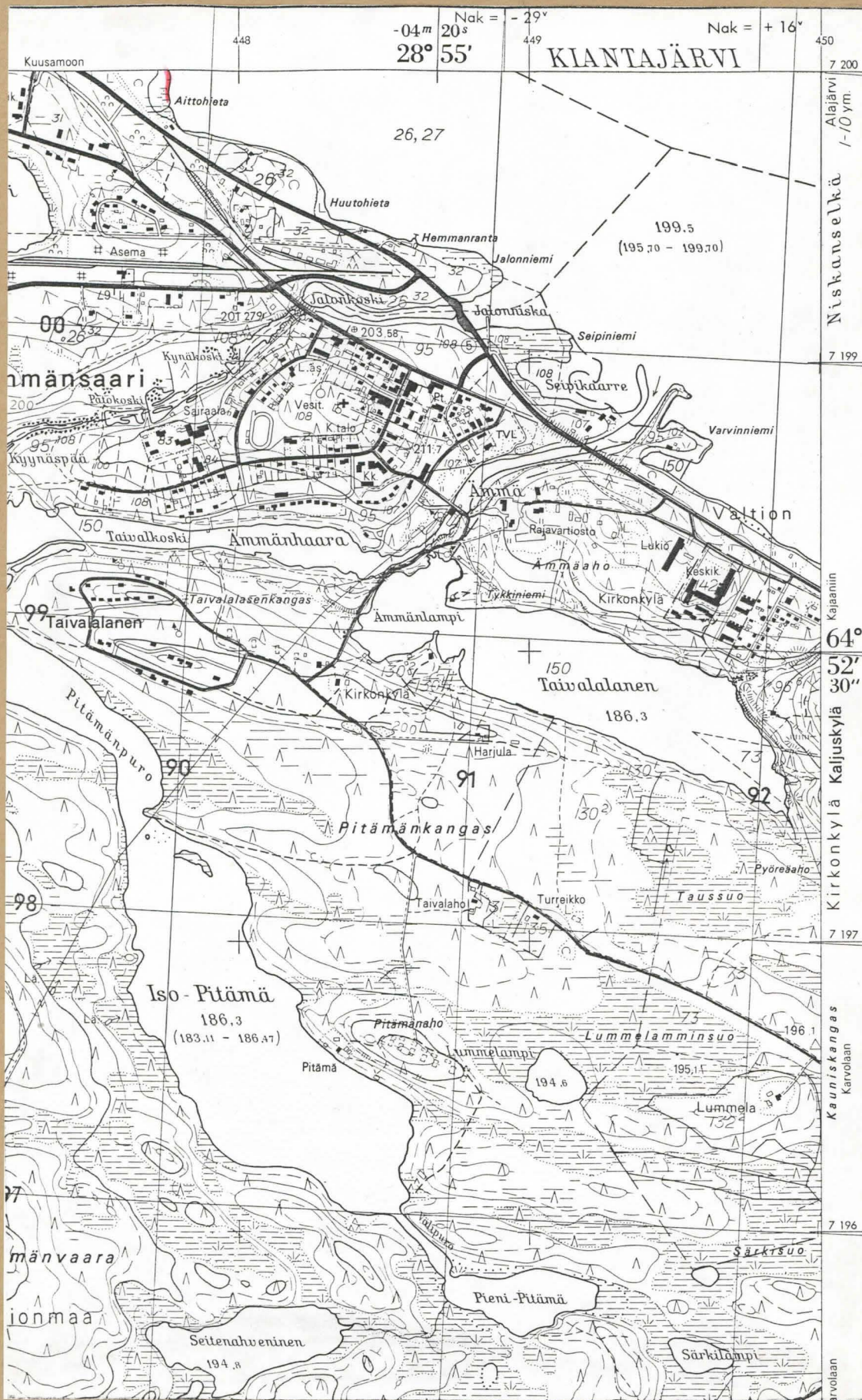
Kertomukseen liittyvät diapositiivit nrot 10087-10089.

SUOMUSSALMI AITTOHIETA

Ote peruskartasta 1:20 000 4422 07 ÄMMÄNSAARI (1973)

- kivikautinen asuinpaikka-alue merkitty punaisella

Aittohiedan kivikautinen asuinpaikka oli yksi tutkimuskohde Suomussalmen Kiantajärven esihistoriallisten asuinpaikkakohteiden koekaivausohjelmassa 20.5.-15.7.1985. Koekaivauksen tarkoituksena Aittohiedalla oli selvittää asuinpaikka-alueen rajat, ja kuinka kiireellisiä mahdolliset lisätutkimukset asuinpaikalla olisivat.

Aittohiedalta on aiemmin löydetty irtolöytöinä kivitaltta, reikäkivi, kiviesineen teelmiä ja kvartseja.

ALUEEN TOPOGRAFIA

Aittohiedan alue sijaitsee Kiantajärven etelärannalla. Se on sekametsää kasvava hiekkainen pieni lahdella. Kapea, noin 10-15 m leveä rantaa myötäilevä vyöhyke on hienoa hiekkaa, mutta kauempana rannasta on kosteikkoaluetta. Aittohiedan kohdalle on kaivettu kaksi ojaa johtamaan pois kosteilta alueilta kosteutta ja vettä.

ALUEEN KOEKAIVAUS

Aittohiedan alueelle kaivettiin koekuoppia 6-10 m välein pitkin rantakaistalletta ja tarpeen mukaan 4-6 m välein linjassa rannasta poispäin (ks. koekuoppien sijainti ilmenee yleiskartasta s. 10). Koekuoppien koko oli 1 x 1 m ja ne kaivettiin 10 cm tasoina lapiolla. Osa koekuopista (ks. vaaitusluetteloa s. 6-8) kaivettiin vain tasoon 1, jotta mahdollisten lisätutkimusten aikaan kaivettavat tasot olisivat mahdollisimman sekoittumattomia.

Joidenkin koekuoppien kaivaminen jouduttiin jättämään kesken kuokuoppien alkaessa täyttyä vedellä heti turpeen poistamisen jälkeen. Muuten koekuopat kaivettiin puhtaaseen, löydöttömään maahan asti, kuitenkin vähintään 50 cm syvyyteen.

Aittohiedan asuinpaikalta tuli koekaivauksessa löytöinä pii-iskoksia, kvartsiaineistoa (mm. 4 kvartsikaavinta sekä kaksi kvartsikaavinta lisäksi irtolöytöinä), palanutta luuta (21,2 g) sekä vuolukivikappaleita.

Kulttuurikerros asuinpaikalla oli ohut ja heikosti värjäätynyt. Selvintä kulttuurimaa oli löytökuoppien 8, 9, 10, 13, 12 ja 18 kohdalla, jossa kulttuurimaa oli noin 10-15 cm. Kulttuurimaa ei ollut vahvasti värjäätynyttä näissäkään koekuopissa, vaikkakin se oli selvästi havaittavissa.

Löytökuoppien 19 ja 20 kohdalla oli paksu, noin 20-30 cm paksu tulvahiekkakerros. Kuokuopista tulleet löydöt tulivat esille tästä tulvahiekkakerroksesta. Löytökuopissa 21 oli kaksi päällekkäistä turvekerrosta. Päällimmäisen turvekerroksen paksuus oli noin 10 cm. Löytökuopissa 24 oli noin 20-30 cm sekundaarista maakerrosta turvekerroksen päällä.

Aittohiedan alueelta havaittiin myös yksi mahdollinen asumuksenpohja (ks. yleiskarttaa s. 10 löytökuopan n:o 3 kohdalta). Se erottui maastossa noin 4-5 m läpimitaltaan olevana tasaisena, neliömäisenä alueena, jonka reunoilla oli havaittavissa jonkinlaiset "vallit". Keskellä tätä aluetta oli pitkänomainen kohouma, joka oli kooltaan noin 1,2 x 0,6 m. Tämän kohoutuman kohdalle kaivettiin koekuoppa ja turpeenpoiston jälkeen siitä tuli esille kiveystä ja hiiltä.

Eteläisen "reunavallin" kohdalle tehtiin myös koekuoppa (ks. löytökuopan n:o 6 sijaintia yleiskartasta s. 10). Profiiliseinämässä oli havaittavissa kaksi päällekkäistä turvekerrosta, alemman turvekerroksen ollessa noin 15 cm maanpinnasta.

Mahdollisen asumuksenpohjan tulisijan kohta kaivettiin kokonaisuudessaan esiin ja kiveys piirrettiin mittakaavaan 1:10, jonka jälkeen kiveys valokuvattiin (ks. kuvaa n:o 2 s. 9 ja diapositiiveja nrot 10088 ja 10089) ja vaaittiin. Tämän jälkeen avattu alue peitettiin.

Arvellun asumuksenpohjan alueelta on otettu pintaprofiilivaaitus 25 cm välein (ks. karttaa s. 13).

Koekaivauksessa käytettiin kiintopisteitä 3, 4, 5 ja 6. Kolmen ensiksi mainitun korkeudet on siirretty Kumpuniemen pohjoisosassa olleesta korkeuskiintopisteestä n:o 249, jonka korkeudeksi Suomussalmen kunnan tekninen toimisto on ilmoittanut 200,21 mpy. Kiintopisteen n:o 6 absoluuttinen korkeus puuttuu, sillä korkeuskiintopisteeksi arvellun pisteen n:o 493 absoluuttista korkeutta ei ole onnistuttu saamaan selville.

Koekuopista vaaittiin pinta- ja pohjakorkeudet. Lisäksi vaaittiin pohjaveden pinnankorkeus, jos koekuoppaan oli noussut vesi (ks. vaaituskarttaa s. 11 ja siihen liittyvää koekuoppien vaaitusluettelo s. 6-8).

Aittohiedan alueelta on otettu fosfaattianalyysinäytteet (ks. KM 23054:65 ja fosfaattinäytekarttaa s. 14).

YHTEENVETO

Koekaivausten tulosten perusteella voidaan todeta, että Aittohiedan kivikautista asuinpaikka-alueetta on jäljellä noin 70 x 30 m laajalla alueella. Kiinteitä rakenteita koekaivauksessa havaittiin: yksi mahdollinen asumuksen pohja. Koekaivauksessa ja aiemmin irtolöytöinä tulleiden löytöjen perusteella asuinpaikka ajoittuu kivikautiseksi.

Muinaisjäännösluokituksessa alue kuuluu luokkaan II.

Milena Tuokkainen

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ NEGATIIVEISTA:

- 63539 Suomussalmi Aittohieta. Maisemakuva Aittohiedan kivikautisesta asuinpaikasta. Kuvattu kaakosta.
- 63540 Suomussalmi Aittohieta. Maisemakuva Aittohiedan kivikautisesta asuinpaikasta. Kuvattu kaakosta.
- 63541 Suomussalmi Aittohieta. Maisemakuva Aittohiedan kivikautisesta asuinpaikasta. Kuvattu kaakosta.
- 63542 Suomussalmi Aittohieta. Asumuksenpohjan liesikiveystä? Kuvattu luoteesta.

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ DIAPOSITIIVEISTA:

- 10087 Suomussalmi Aittohieta. Maisemakuva kivikautisesta asuinpaikka-alueesta. Kuvattu kaakosta.
- 10088 Suomussalmi Aittohieta. Asumuksenpohjan liesikiveystä? Kuvattu luoteesta.
- 10089 Suomussalmi Aittohieta. Kuva Aittohiedan koekaivausvaiheesta. Kuvattu lounaasta.

KOEKUOPPIEN VAAITUSLUKULUETTELO (ks. vaaituskarttaa s. 11)

200,03 mpy (koekuopan pinta absoluuttisena korkeutena)

199,52 (koekuopan pohja absoluuttisena korkeutena)

199,62 (pvk) (pohjaveden korkeus absoluuttisena korkeutena)

Koekuoppa 1:	<u>200,03</u>	Koekuoppa 15:	<u>200,20</u>
	199,52		199,71
2:	<u>200,09</u>	16:	<u>199,84</u>
	199,61		199,42
	199,62 (pvk)		
3:	<u>200,21</u>	17:	<u>199,97</u>
	199,84		199,50
4:	<u>199,88</u>	18:	<u>200,17</u>
	199,29		199,61
	199,31 (pvk)		
5:	<u>200,30</u>	19:	<u>200,01</u>
	199,83		199,48
6:	<u>199,88</u>	20:	<u>199,86</u>
	199,35		199,34
7:	<u>200,03</u>	21:	<u>200,06</u>
	199,49		199,73
	199,52 (pvk)		
8:	<u>200,21</u>	22:	<u>200,11</u>
	199,80		199,22
9:	<u>199,88</u>	23:	<u>199,80</u>
	199,37		199,27
			199,32 (pvk)
10:	<u>199,94</u>	24:	<u>199,96</u>
	199,59		199,56
	199,65 (pvk)		199,66 (pvk)
11:	<u>199,83</u>	25:	<u>199,83</u>
	199,33		199,27
			199,55 (pvk)
12:	<u>199,85</u>	26:	<u>199,87</u>
	199,45		199,84
13:	<u>200,13</u>	27:	<u>199,79</u>
	199,58		199,34
14:	<u>199,88</u>	28:	<u>199,80</u>
	199,46		199,69

Koekuoppa 29:	<u>199,80</u>	koekuoppa 43:	<u>199,94</u>
	199,29		199,55
30:	<u>199,65</u>	44:	<u>199,45</u>
	199,53		199,11
			199,25 (pvk)
31:	<u>199,99</u>	45:	<u>199,48</u>
	199,40		199,30
32:	<u>200,10</u>	46:	<u>200,05</u>
	199,09		199,08
			199,10 (pvk)
33:	<u>199,85</u>	47:	<u>199,63</u>
	199,39		199,11
			199,14 (pvk)
34:	<u>200,08</u>	48:	<u>199,44</u>
	199,48		199,11
			199,17 (pvk)
35:	<u>199,81</u>	49:	<u>199,58</u>
	199,25		199,15
	199,31 (pvk)		199,21 (pvk)
36:	<u>199,69</u>	50:	<u>199,51</u>
	199,55		199,17
			199,25 (pvk)
37:	<u>199,82</u>	51:	<u>199,58</u>
	199,35		199,10
			199,25 (pvk)
38:	<u>200,05</u>	52:	<u>199,35</u>
	199,15		198,79
			199,14 (pvk)
39:	puuttuu	53:	<u>199,37</u>
			198,99
			199,22 (pvk)
40:	<u>199,98</u>	54:	<u>199,61</u>
	199,60		199,21
			199,36 (pvk)
41:	<u>199,73</u>	55:	<u>199,62</u>
	199,64		199,25
			199,41 (pvk)
42:	<u>199,71</u>	56:	<u>199,79</u>
	199,25		199,29
	199,27 (pvk)		199,29 (pvk)

Koekuoppa 57:	<u>199,59</u>	Koekuoppa 68:	<u>124</u> (kp 6, kone 057)
	199,07		181
	199,15 (pvk)		
58:	<u>199,89</u>	69:	<u>200,45</u>
	199,35		199,84
			200,01 (pvk)
59:	<u>199,75</u>	70:	<u>200,81</u>
	199,15		200,30
	199,23 (pvk)		
60:	<u>200,28</u>	71:	<u>131</u> (kp 6, kone 057)
	199,69		191
			181 (pvk)
61:	<u>199,91</u>	72:	<u>153</u> - " -
	199,49		216
			200 (pvk)
62:	<u>200,10</u>	73:	<u>113</u> - " -
	199,54		173
			155 (pvk)
63:	<u>199,95</u>	74:	<u>141</u> - " -
	199,56		202
			183 (pvk)
64:	<u>200,15</u>	75:	<u>097</u> - " -
	199,70		140
			118 (pvk)
65:	<u>199,84</u>	76:	<u>174</u> (kp 6, kone 085)
	199,30		236
66:	<u>200,08</u>	77:	<u>108</u> (kp 6, kone 057)
	199,34		156
	199,45 (pvk)		132 (pvk)
67:	<u>200,67</u>		
	200,17		

SUOMUSSALMI AITTOHIETA

Helena Taskinen 1985

Kuva 1. Panoraamakuva kivikautisesta asuinpaikka-alueesta. Kuvattu kaakosta.

F. 63542

Kuva 2. Kodanpohjan liesikiveystä ?
Kuvattu luoteesta.

SUOMUSSALMI AITTOHIETA
HELENA TASKINEN 1985

YLEISKARTTA MK 1:1000 — 10 m
EI MITTAKAAVASSA
PIIRT. PÄIVI KONTIO

Karttapohjana käytetty Suomussalmen kunnan
kaavakarttaa mk 1:2000 v:lta 1968

26⁵ tilan rekisterinumero

26:40 tilan rekisterinumero

○ kp 3 = 201,14 mpy

○ kp 4 = 200,63 mpy

○ kp 5 = 201,01 mpy

○ kp 6 = ?, kone 110

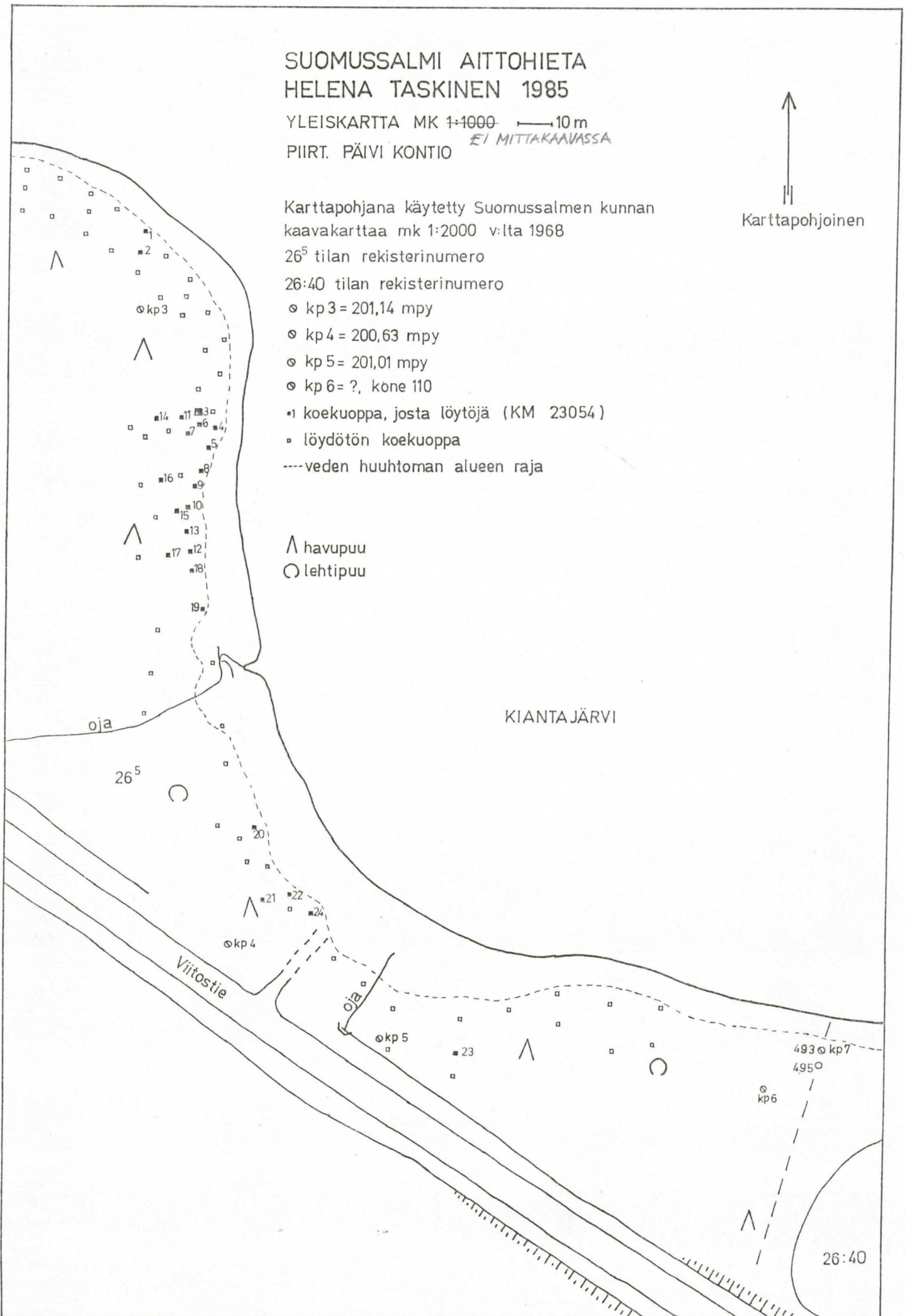
■ koekuoppa, josta löytöjä (KM 23054)

□ löydötön koekuoppa

--- veden huuhtoman alueen raja

△ havupuu

○ lehtipuu

SUOMUSSALMI AITTOHIETA
HELENA TASKINEN 1985

VAAITUSKARTTA MK 1:1000 10 m
ei mitakaavaa
PIIRT. PÄIVI KONTIO

Karttapohjoinen

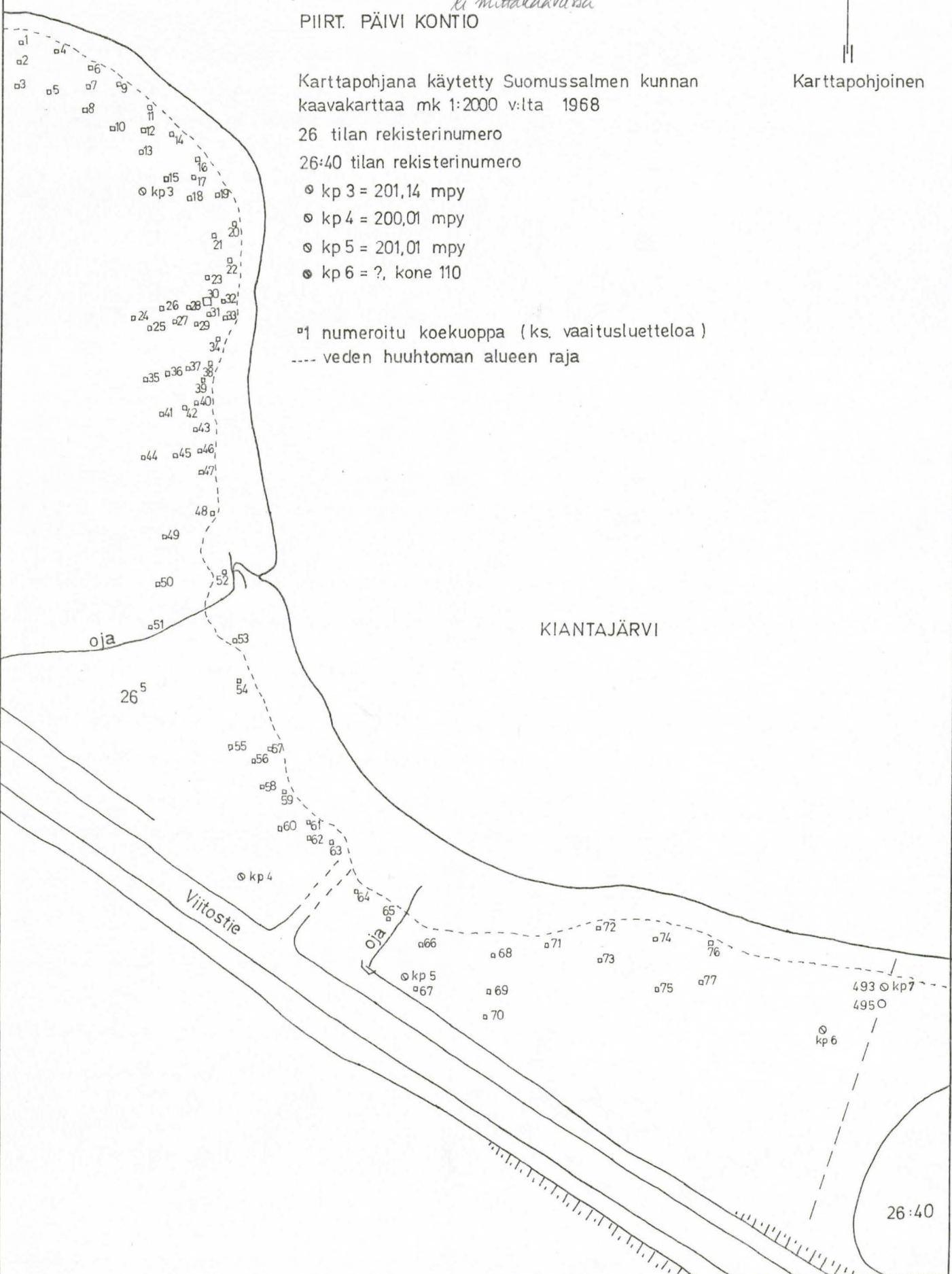
Karttapohjana käytetty Suomussalmen kunnan
kaavakarttaa mk 1:2000 v:lta 1968

26 tilan rekisterinnumero

26:40 tilan rekisterinnumero

- ⊙ kp 3 = 201,14 mpy
- ⊙ kp 4 = 200,01 mpy
- ⊙ kp 5 = 201,01 mpy
- ⊙ kp 6 = ?, kone 110

□1 numeroitu koekuoppa (ks. vaaitusluettelo)
--- veden huuhtoman alueen raja

SUOMUSSALMI
AITTOHIETA
H. TASKINEN 1985

YKSITYISKOHTAKARTTA
MAHDOLLISESTA LIESIKIVEYKSESTÄ
KOEKUOPASSA 3 (KM 23054:6-9)

MK 1:10 — 1m

KP 3 = 201,14 mpy, KONE 110

PIIRT. P. KONTIO

Karttapohjoinen

- turve
- huuhtoutunut maa
- likamaa
- savi
- hiili
- kivi
- kanto, juuri

SUOMUSSALMI AITTOHIETA

HELENA TASKINEN 1985

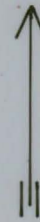
VAAITUSKARTTA MAHDOLLISEN ASUMUKSEN POHJAN

PINTAPROFIILISTA MK 1:50 1 m

(KS. YLEISKARTTAA S. 10, KOEKUOPPA 3)

KP 3 = 201, 14 mpy, KONE 110

PIIRT. PÄIVI KONTIO

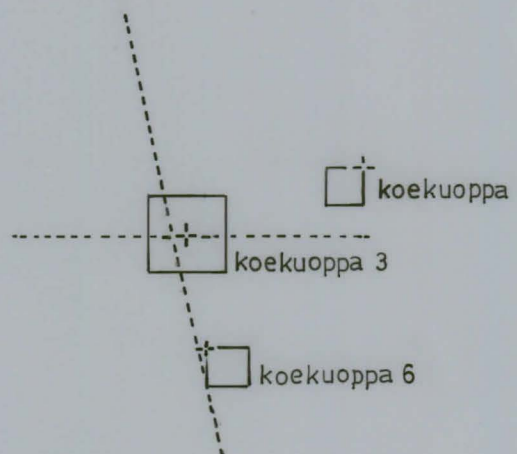

Karttapohjoinen

Vaaitusluvut
itä - länsi-suunnassaVaaitusluvut
pohjois - etelä-suunnassa

211	252	243	229
202	249	245	227
207	245	244	229
214	247	245	239
215		244	249
220		252	244
227		248	245
235		243	246
237		252	245
234		256	240
235		256	240
238		255	239
245		247	236
257		253	
261		249	
268		247	
270		247	
267		243	
262		243	
260		247	
261		242	
<u>258</u>		249	
256		253	
255		255	
250		<u>256</u>	
252		258	
251		269	
252		272	
253		272	
254		268	
253		273	
251		277	
248		279	
248		278	
245		258	
250		246	

Pintavaaitusjanojen leikkauskohta alleviivattu.

Kaavakuva pintavaaituslukujen
ottosuunnasta mk 1:200 1m

SUOMUSSALMI AITTOHIETA
HELENA TASKINEN 1985

YLEISKARTTA MK 1:1000 — 10 m

PIIRT. PÄIVI KONTIO

Karttapohjana käytetty Suomussalmen kunnan
kaavakarttaa mk 1:2000 v:lta 1968

26⁵ tilan rekisterinumero

26:40 tilan rekisterinumero

○ kp3 = 201,14 mpy

○ kp4 = 200,63 mpy

○ kp5 = 201,01 mpy

○ kp6 = ?, kone 110

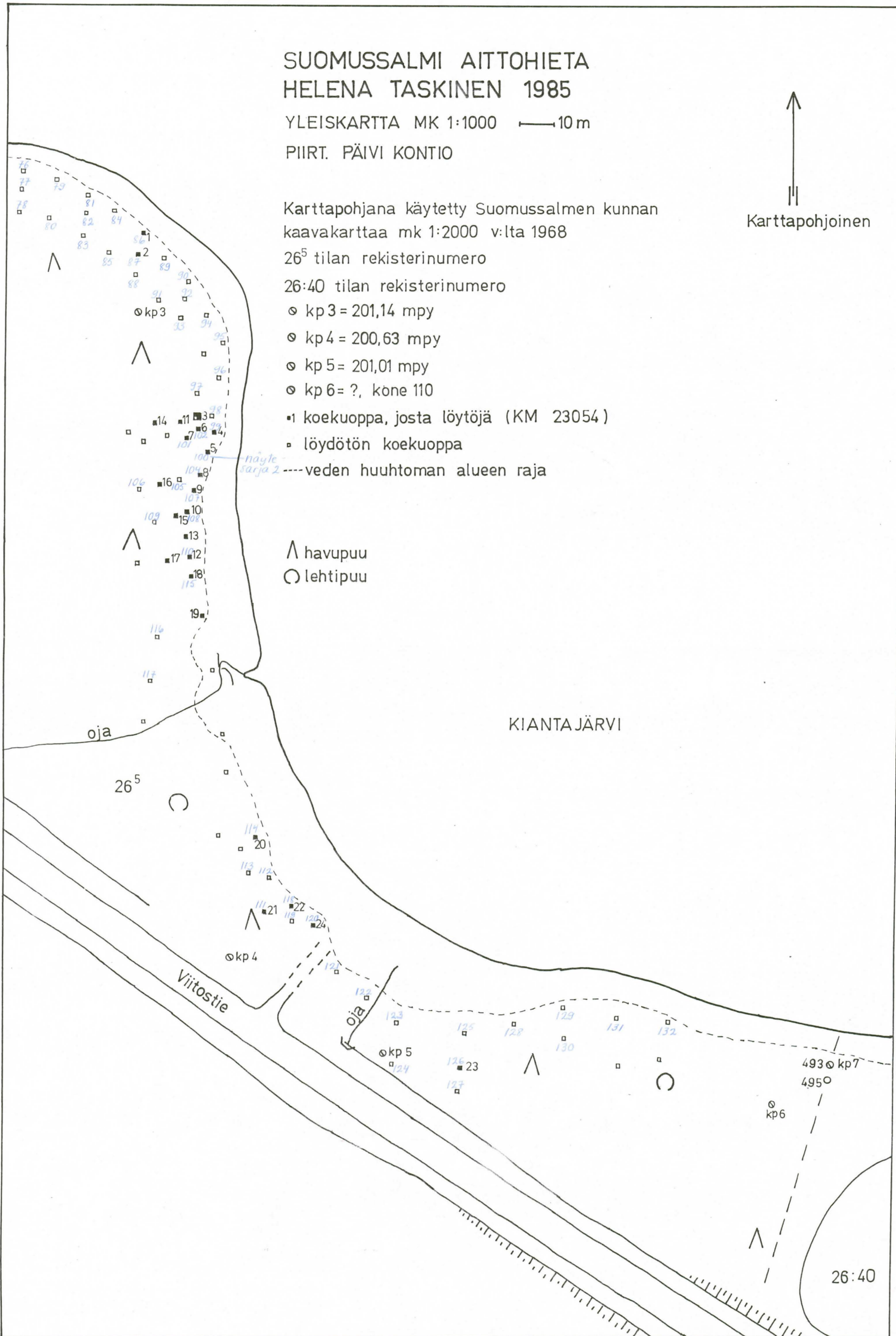
▲ koekuoppa, josta löytöjä (KM 23054)

■ löydötön koekuoppa

--- veden huuhtoman alueen raja

▲ havupuu

○ lehtipuu

SUOMUSSALMI AITTOHIETA
Helena Taskinen 1985

Kivikautisen asuinpaikan fosforianalyysi
Analysointi: Tuija Jantunen
Selostus ja kartta: Jukka Moisanen

FOSFORIANALYYSI

uutos: näyte 5 g $\leq$ 0,5 mm	vert.400
sitr.happo 2 % 50 ml	conc.adj.248
analyysi: uutosta 10 ml	abs.1.613
ammoniummolybd.keh. 10 ml	200 - 202
natr.sulf. 1 ml;hydrokini 1 ml	600 - 573
deionisoitua vettä 78 ml	800 - 720
suodatin 585	

Fosfaattinäytteen		Fosfaattinäytteen		
numero	arvo	numero	arvo	
76	040	98	176	
77	085	99	296	
78	067	100	090	
79	051	101	765	
80	070	102	586	
81	072	103	039	
82	220	104	765	
83	061	105	031	
84	084	106	065	
85	336	107	117	400 conc.adj.251
86	200	108	313	abs.1.591
87	150	109	148	200 - 202
88	084	110	119	600 - 558
89	073	111	140	800 - 715
90	068	112	129	
91	125	113	072	
92	055	114	100	
93	344	115	181	
94	071	116	105	
95	136	117	020	
96	357	118	118	
97	065	119	087	

Fosfaattinäytteen		Fosfaattinäytteen numero			
numero	arvo	numero	arvo		
120	135	128	093		
121	065	129	010		
122	108	130	040		
123	118	131	070		
124	103	132	021		
125	037	1 näytesarja	028	10 cm	turpeen pinnasta
126	046	2 " 2	076	20 cm	" "
127	119	3 "	170	30 cm	" "
		4 "	261	40 cm	" "

SUOMUSSALMI AITTOHIETA ASUINPAIKKA: EPÄTODENNÄKÖINEN

Fosfaattiarvot ovat pääosin hyvin matalia (mediaani 90 mgP/kg). Anomaalinen alue syntyy luoteeseen. Sen maanpuoleinen raja ei hahmotu. Anomaalisten pisteiden arvot yhtenäisellä alueella vaihtelevat 119 - 659 mgP/kg:n välillä. Alimmat arvot ovat luontaisen kaltaisia ja korkeat arvot eivät muodosta yhtenäistä aluetta, joten on kyseenalaista, voidaanko anomaalinen alue tulkita asuinpaikan aiheuttamaksi.

Fosfaattikarttaan on huomioitu 51 kpl 53:sta alueelta otetusta näytteestä. Näytteiden välit on pyritty saamaan n.10 metriksi. Lähempänä toisiaan sijainneita on karsittu.

Selostus J.Moisasen, konsultoitu P.Schulzia ja M.Laventoa.

